

Himlen behøver sine stjerner

Shamal Adel Salim

*Til min far og alle dem
der kæmper for menneskerettigheder*

Himlen behøver sine stjerner

© 2003 Shamal Adel Salim &

CDR-Forlag

Illustrationer: Shamal Adel Salim

Omslag: Ulla Rose Andersen

Tryk: Nørhaven Book A/S

ISBN 87-7841-341-9

Ekspedition:

Boghandlen eller direkte hos CDR-Forlag

Montanagade 29 E, 8000 Århus C

Tlf. 8612 3078

Fax 8619 9566

mail cdr@forlagene.dk

CDR-Forlag:

www.forlagene.dk

Udgivet i samarbejde med

Rehabilitering- og Forskningscentret for Torturofre:

www.rct.dk

En del af digtene er oversat fra arabisk

af Sara Persson, og alle digtene er bearbejdet

af Karen Prip og Annette Hart Hansen

Indhold

Det ubeskrivelige <i>forord af Erik Stinus</i>	7
Sorgen tegner mig	13
Lægger en krans af blomster	14
Mange ord hober sig op	16
Et kig gennem nøglehullet	17
Dette er fængslets nøglehul	21
Billede 1-26	23
Forsvandt i Anfal	59
Tavshed	60
Tårerne	61
Forelskelse i bødlens fravær	66
Til bødlen	67
Fortæl mig	68
Kysenes lektier	69
Jeg er kærlighedens Gud	70
At spille på dine kys' strenge	71
Solopgangstid	72
Far ... Jeg kommer tilbage	73
Du er så dejlig	74
Vi havde samme skæbne	75
Umer'e Hawer	76
Alt var skønt	78
Ender med søvn	79

Hvor kommer jeg fra?	80
Døren er ikke låst mere.....	81
Ingen svar på spørgsmålet.....	82
Stop tyven	82
Tag mine hænder.....	83
Anfal:	
Folkedrab på ordre af Saddam Hussein <i>af Anders Jerichow</i>	85
Indsats mod tortur er en dansk mærkesag <i>af Niels Helveg Petersen</i>	87
Fakta om tortur <i>af Tue Magnussen</i>	92
Noter	94

Det ubeskrivelige

Med ord, billeder og toner kan vi beskrive hvad vi ser, vore omgivelser, levende, døde, besjælede, og dermed bekræfte hvad vi véd eller tror om os selv og vores hjemmehørighed på Jorden under himlen. Tit leder også vore ytringer om døden til en bekræftelse: livet fortsætter, jeg har mit liv fra nogen og giver det videre til en anden, jeg er en del af et hele, helet består. Tungemålene er forskellige, men dette er fælles for dem. Det udelukker ikke mindre eller større forskelle i forestillingerne fra sted til sted på Jorden, endog fra hus til hus i samme by, om en orden hinsides sprogets orden. Men selv her træder ordene hjælpende til, om end de deler sig efter iagttagelser og undertiden lige så villigt efter anskuelser. Det som kan siges, høres og forstås styrker os og de følelser som forbinder os med andre. Mere end et middel til forståelse er ordene en bestanddel af vores menneskelighed. Så ofte som vi søger dem, kommer de ubedt til os for at bekræfte og skelne. Også i tavsheden er ordene, og i ordene det der vil ties om.

På flere sprog, jeg véd ikke om det er på alle, kan negative gloser bruges med det formål at forstærke et udsagn. Ved en eller anden grænse i fremstillingen påstår den talende sig ordløs, men i stedet for at stoppe op tyr han til ordet *utrolig*, eller han kalder det endnu ikke beskrevne *ubeskriverligt* for at gøre det troligt. Men sandt nok kan sproget, med dets bekræftende og skelnende funktion i folkeslags og enkeltmenneskers liv, stoppe op, forstumme. Det sker midlertidigt i ærefrygt for det overrumplende og underfulde og, i fare for at skulle blive for altid, hvor en søndret verden har gjort enhver bekræftelse til skamme, al skelnen umulig.

Den underfulde sansning genskaber mennesket, fornyr ordene, hvorimod en sammenstyrtende verden knuser det og ikke sjældent som det første ordene. Det eneste som undrer den der føler sig berøvet alt undtagen det frygtelige nu, enten det er den sultende, flygtningen fra katastrofer og krige eller som i denne bog fangen i torturbødlernes vold, er at han stadig er i live. Dette liv, dette nu, denne smerte kan ingen elske, og lige så lidt kan det elske sig selv.

De fortalte at jeg var i fængsel
i to år
jeg undrede mig

...
Jeg troede jeg blev født i fængslet
havde tilbragt hele mit liv
mellem væggene

Måske bliver halvdelen af et menneske tilbage,
et menneske uden ord, skønt det angiveligt er ord

bødlerne vil pine ud af det: navne på personer og steder, tilståelser, anger, en bøn om nåde. Men det de i virkeligheden vil eller, selv forlængst mindre end halve mennesker, uden egen vilje er sat til, er at lade nu følge nu, ydmygelse ydmygelse, smerte smerte. Sådan dræber de trin for trin, efter håndbogen og med de instrumenter som fremstillet på syge hjerners fabrikker rundt om på kloden er til magthaveres og deres håndlangeres rådighed, det halve, det ord-, billed- og sangløse menneske.

De danser
når du skriger af smerte
De glædes
når du brænder
...
Døden er bange for dem
Døden er bange
for at blive dræbt af bødlen

Det er ikke ligegyldigt hvem magthaveren er, selvom verdenshistorien gør ham tidløs. Han er desværre hverken utrolig eller ubeskriverlig, langt flere kapitler handler om ham end om hans ofre. Dog er det ikke om ham genskabelsen af mennesket kommer til at handle. Den begynder med ordenes tilbagevenden, de beskrivende ord som ikke kunne ledsage rædslerne. Tøvende nærmer de sig den ufriede huskende krop, sårer den endnu engang og drager billederne med sig i al deres gru. Men i denne repetition af sorg, smerte og fornedrelse genfindes de uudtalte spørgsmål og de billeder der som små øer dukkede frem og forsvandt i strømmen af håbløshedens øjeblikke.

Shamal Salim fortæller og viser os ikke blot hvad der overgik ham og i glimt hvordan han overlevede det, han redegør samtidig for genskabelsens proces:

Ja, jeg tegner ikke
Ja, jeg skriver ikke
Men sorgen tegner mig
og ordene skriver mig

Når selv skriget er dræbt / og hænger på cellens vægge, når kun kroppen er i stand til at huske og alt hvad den husker er smerten, så synes mennesket, jeg'et, så udslettet som det kan blive. Og desuden er det glemt, for cellen er ikke en arena hvor to fjender står over for hinanden med hver sit flag, i det mindste i nogens søgelys og genstand for enten sympati eller antipati. Den er derimod det usynlige, uhørlige, ubeskrevne mørke. Til stede i mørket er kun den upersonlige magt og, overfor den, den lænkede magtesløshed. Ganske vist udspørger den ene den anden, men uagtet hvad der svares fortsætter udslettelsen.

Du dør tusind gange / og lever tusinde gange, skriver Shamal Salim. *Alt findes i et fængsel. Alt er tilsmudset af deres gift.* Livet efter hver død er ikke en opvågning til en ny dag men til gentagelsen af et mareridt. *Alt / ligger i bødlernes hænder / selv solopgangen,* og i denne forvrængede tid som er ophørt med at være et forløb, søger den mishandlede krop og brudstykkerne af en bevidsthed at gribe efter et enkelt, anderledes billed, at rense det for smuds og, uden ord, at stille sine egne spørgsmål. Det første billed er af hans far, i fængsel som han

og som han mange gange død men nu endeligt. Hvorfor? Det næste er af hans folk og dets liv på godt og ondt indtil *182.000 kurdere blev korsfæstet.* Hvorfor? Hver religion, hvert folk har sin særlige lidelseshistorie. Den store udvalgte enestående martyrium, som skulle trøste, fører til tanken om de ukendte kæmpende heltes martyrium, kapitel efter kapitel, hær efter hær, og igen til billedet af faren og derfra til billedet af de lemlæstede og dræbte: kvinderne, børnene, de gamle, hvorfor? Heltene kunne ikke forsvare dem mod bomber eller giftgas.

Mon det er sådan for evigt
at når din mor føder dig
vil bødlerne dræbe dig

Shamal Salim stiller ikke direkte spørgsmålet: Hvorfor var Verden tavs?, men skriver: *Jeg er ked af jordklodens lange tavshed.* Hvorfor tillod det internationale samfund giftgasangreb på kurdiske byer, massakrer på uskyldige civile? Hvorfor fandt det sig med at mennesker torteredes i fængslerne? Vi som læser dette i dag, véd hvorfor. Med vores svar, at vi, nogle af os, var uvidende om det der skete i Irak 1985-1988, og før og sikkert efter, kan vi måske forklare os over for Shamal Salim og dem der har lidt med ham, men det er et svar som består af lutter spørgsmål til os selv.

For det første: Hvorfor var vi uvidende? Og hvis vi havde en anelse om det, fordi en eller anden avis havde nævnt det, hvorfor blev sagen så ikke fulgt op, enten af avisen, af andre aviser eller af os? For det andet: Hvorfra havde det undertryk-

kende regime sine våben, sine håndbøger i tortur? Ikke at tortur ikke kan udøves uden skriftlig vejledning, torturredskaber og træningsprogrammer for bødler og ikke forekom hyppigt længe før metoderne ligesom våbenproduktion og -handel blev en international forretning. Men netop metoderne som de beskrives af Shamal Salim, er nu så kendte fra de andre steder på den tavse jordklode, hvorom vi på samme måde var uvidende eller af lignende grunde holdtes hen i uvidenhed. For det tredje: Hvad er *det internationale samfund*? Har det en adresse? Er det pressen, medierne? Er det FN eller en taktisk koalition af stater? Det må gerne engang blive et FN hvor enhver af os, ikke blot hver stat eller sammenslutning af stater, føler sig som ansvarligt medlem.

Det bedste vi kan sige til Shamal Salim er: Kampen for torturens afskaffelse er begyndt, de som har engageret sig i den giver ikke op, og de blive flere og flere. Hans egen bog, hvori ordene, billederne og sangen han sang for sin elskede genfinder ham, skriver, tegner og synger ham, er et vægtigt bidrag til denne kamp.

Erik Stinus

Sorgen tegner mig

Tegningerne er født i smerternes tid
Ja, tegningerne fødtes i cellernes mørke
Fyldt med smerter, længsel og savn
Ja, jeg tegner ikke
Ja, jeg skriver ikke
Men sorgen tegner mig
og ordene skriver mig

Mine ord er tidens sorg og fængslets lidelse
mørkets og forræderiets symfoni i de irakiske fængsler
Mine ord og tegninger er smerte
Smerte som har hobet sig op i mange år,
og som er delt i tre

Mine smerter i 2 år i det irakiske fængsel

Min fars smerter i 13 år i det irakiske fængsel

Folkets lidelser

Lægger en krans af blomster

Den som læser og ser tegningerne,
vil lægge en krans af blomster
på vores barndoms drømmes grav
Ja, ordene blev født døde
og ledsaget af sorgens symfoni
Mine drømme
er som en himmel uden sol
Vi var de fanger som har oplevet en besynderlig tid,
har levet i tre perioder
fængsel – Anfal – frihed

Vi har levet i en tid i Irak
hvor bødlerne var
Herren
Dræberen
Dommeren
De fremmede blev ejere
og ejerne blev fremmede
Forbandelse
over dine liv
og den elendige skæbne

Jeg er den immigrant
som bærer
mit land i mig
selv om jeg længe ikke har været i det
Jeg skriger
Jeg skriger
Selve lyden
er frarøvet mig
og hænger på cellens vægge
I nattens mørke skød

Alt er blevet skjult for os
Faderen
Længselen
Latteren
Lykken
Min sjæl hænger
Hænger
På væggen

Hvad angår fangernes krop,
er de farvet med slangernes giftgas
Vores øjne
bløder
over smerter og sorger
er korsfæstet til den rædselsfulde tid
Ja
Vi er korsfæstet
Hovedet ned og benene op
Vores sår
forstørres jo ældre vi bliver
Vi er såret fra himmel til jord
Ja, fra himmel til jord er vi såret

Mange ord hober sig op

I en lang, lang, lang, evindelig række
Så længe hjertet slår
fortsætter ordene med at kæmpe
skriver mig når de vil
Dette er ikke inspiration
Ej heller en åbenbaring
Men smerternes undertrykkelse
og den elendige torturs ord
Ja, fængslet er det hæsligste sted i verden,
og fangerne de håbløse mennesker

Mine ord er en del af en lang række ord
som findes i mit lille hjerte
Et klip fra en lang tragisk film
En dråbe fra et stort hav af bekymringer

Hvis jeg skal skrive alt
for at få alle vores bekymringer ud
så vil jeg få brug
for byer af papir
og have af blæk

Et kig gennem nøglehullet

Et klip
En dråbe
En tåre i tårernes hav
Den store tunge støvle
kalder jeg Helvedets hammer
Den er forbandet tung
Når de sparker med den
bliver du nedbrudt af dens tyngde og smerte
Uret er gået i stå
Symbol på din uvidenhed om tid
Tiden er utrolig langsom
De fortalte at jeg var i fængsel
i to år
Jeg undrede mig
Jeg undrede mig
og blev dybt forbavset
Jeg troede jeg blev født i fængslet
havde tilbragt hele mit liv
mellem væggene
Bødlerne er rovdyr
fordi ingen ved hvor de kommer fra
hvilken rovdyrsslægt de stammer fra
hvilket væsen de er
De griner
når fangerne har ondt
De danser
når ofrene skriger af smerte
De glædes
når du brænder

Døden er bange for dem
Døden er bange

for at blive dræbt af bødlen
Selv væggene
har øjne
og trækker vejret gennem dem siger de

Dette er fængslets nøglehul

Ligegyldigt hvor meget jeg skriver
og skriver
og skriver
det er kun et punktum i smerternes hav
Det er umuligt
at skrive om alle lidelser
og om de torturformer
man bliver udsat for i fængslet
Derfor valgte jeg dette lille hul
for at vise et klip af fangernes smerters hav
Det er som om man ser den store verden
gennem et nåleøje ...
Du ser små og simple ting
Det er det samme for mig
Jeg skriver og tegner en brøkdel
af fangernes lidelser
 $1 + 1 = 20$
ja, ... alting er muligt i fængsel
Hvis bødlen siger til dig
 $1 + 1 = 20$ skal du sige ja
ellers øges straffen
Bødlernes klør ødelægger alt
som det er vist på tegningen
Selv solen findes ikke
Folk er inden for i hullet
Det er blot en brøkdel af torturen
og en lille del af smerten
Den ubegrænsede smerte er inde i fængslet
jeg mener i torturens celle
Hovedet smerter – hænderne smerter
Benene smerter – skuldre – alt
Selv øjnene er bundet ind i cellen

Jeg har ikke set – ikke hørt – ikke talt,
sådan er fængslets regler
Du skal adlyde alt
Ja, alt i det irakiske fængsel

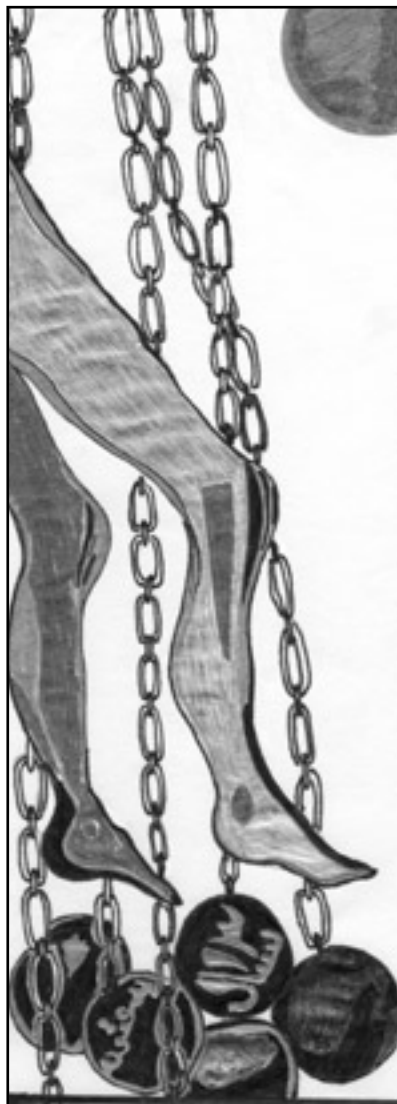

Billede 1

Mørket i dette liv
Smerter i torturens øjeblik
Et øjeblik
i mørkets skød

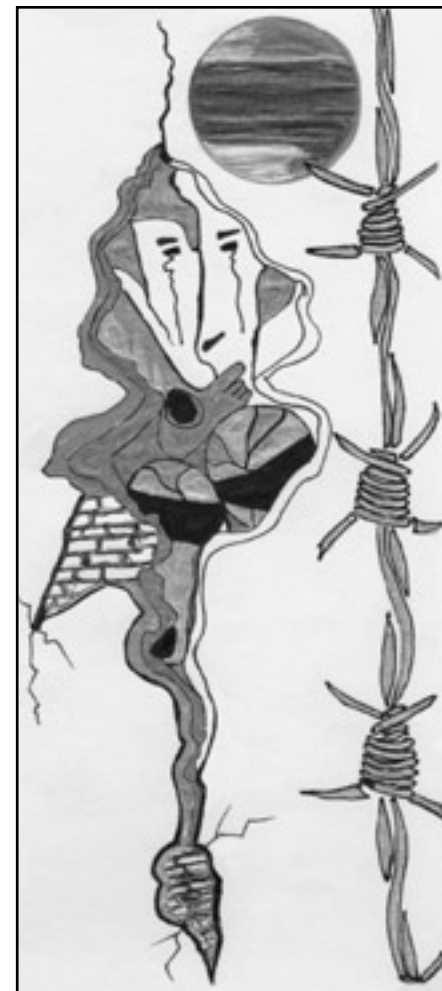
Billede 2

Selv i cellen er
dine ben lænket
med kæder
Smerterne er din uendelige
verden

Billede 3

Intet er umuligt i fængslet
Alt kan lade sig gøre
Et spørgsmål
tusinde svar
De spørger dig
Hvad enten du svarer ja eller nej
begge er en hjælp til dine bødler

Billede 4

Smertens dans
til sorgens symfoni

Billede 5

Længslens flamme til livet
Fangens tåre til frihed

